

Räddningstjänsten
Förebyggande enheten
Pär Liljekvist, Stf Räddningschef
Telefon: 0370-37 79 02 (direkt)

2023-03-23

Olycksundersökning dödsbrand i lägenhet Gislaveds kommun

Bakgrund

Lagstiftning

Enligt Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor kap 3 § 10 ska kommunen ”se till att olyckan undersöks för att i skäligen omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts”.

MSBFS 2021:5 ”föreskrifter om undersökningsrapport efter kommunal räddningsinsats” beskriver vad en undersökningsrapport ska innehålla.

Uppdrag och avgränsning

Undersökningen har initierats av Johan Nilsson, Räddningschef Räddningstjänsten Gislaved-Gnosjö i och med att Räddningstjänsten har nertecknad rutin för när en sådan ska göras.

Undersökningen syftar till att utröna olycksförloppet vid händelsen, att ta fram lärdomar från händelsen samt ge förslag till åtgärder för att förebygga en liknande händelse.

Rapporten ska skrivas så att den kan spridas till berörda myndigheter och organisationer.

Metod

Undersökningen bygger på intervju av de befäl som ingick i räddningsledningen samt företrädare för socialförvaltningen i Gislaveds kommun. Undersökningen bygger även på händelserapport från räddningstjänsten Gislaved-Gnosjö (Nummer G2023.018908).

Undersökningen utförd av

Pär Liljekvist, Räddningstjänsten Värnamo

Beskrivning av omständigheter kring händelsen

Den aktuella byggnaden är en tvåvåningsbyggnad med fyra så kallade seniorlägenheter.

Varje lägenhet har separat entré från en loftgång. Den aktuella lägenheten ligger på andra våningen och består av två rum och kök. Lägenheten är utförd som en vanlig bostadslägenhet med en brandvarnare. Det finns inget byggnadstekniskt förhöjt brandskydd med anledning av att det benämns seniorboende.

Ytskikt på vägg och tak i lägenheten är att anse som svårantändligt/obrännbart material.

I lägenheten bodde en äldre person. Personen var beviljad hemtjänststöd. Personen nyttjade en rullstol för att förflytta sig.

Genom att personen var beviljad hemtjänst hade den också ett trygghetslarm anslutet till en larmcentral.

Det fanns en fungerande brandvarnare i lägenheten.

Gislaveds kommun tillhandahåller i dagsläget inte brandvarnare med koppling till trygghetslarm.

Det finns heller inget lagkrav för att göra så.

I och med att personen rökte har socialförvaltningens områdesansvarig tillsammans med anhöriga fört diskussion med personen om de risker rökningen innebär.

Då de diskussionerna inte fått personen att sluta röka, har de anhöriga bland annat införskaffat brandsläckare och brandfiltar. De har dessutom anordnat en ”rökruta” med underlag av obrännbart material.

Gislaveds kommun har påbörjat ett arbete med att placera ut portabla sprinklers till personer med riskbeteende. Den aktuella personen fanns med i planeringen, men ännu inte hunnit få någon sådan.

Byggnadstekniskt brandskydd för boende enligt lagstiftning

I en bostad som är tilldelad den boende via någon form av boståndsbeslut ställs bland annat krav på såväl automatiskt brandlarm som sprinkler. Sådant boende benämns enligt bygglagstiftningen verksamhetsklass 5B. Vid sådana boendeformer finns det dessutom personal som kan agera vid en händelse.

Utöver verksamhetsklass 5B finns ”vanligt” boende kallat verksamhetsklass 3A. Enligt nu gällande bygglagstiftning är det tillfyllest att det finns (fungerande) brandvarnare i en bostad i verksamhetsklass 3A. Dock är förutsättningen att den boende ”förväntas ha god lokalkännedom, har förutsättningar att sätta sig själv i säkerhet, men inte alltid kan förväntas vara vakna”.

Bild på det aktuella bostadsområdet. Från Googlemaps.

Händelsen i en enkel dagbok

Olycksförlopp före räddningstjänstens framkomst

Vid cirka tjugio över åtta en fredagskväll 2023 ska hemtjänstpersonal hjälpa en boende att lägga sig inför natten.

När hemtjänstpersonalen kommer till lägenheten hör den en brandvarnare och när den öppnar lägenhetsdörren är lägenheten rökfylld och hemtjänstpersonalen ser att det brinner kraftigt ett par meter in i hallen i lägenheten. Personalen gör bedömningen att det brinner i en rullstol och att den boende sitter i den brinnande rullstolen. Personalen gör också bedömningen att den själv inte kan göra någon räddningsinsats och larmar räddningstjänsten via 112 klockan 20:23.

Räddningsarbetet

Två minuter efter inkommande larm till 112 kvitterar första enhet (Styrkeledare-FIP) på brandstyrkan i [REDACTED] larmet och beger sig till platsen.

Efter ytterligare cirka fyra minuter anländer Styrkeledare -FIP:en som första räddningsenhet och meddelar att det brinner i lägenhetens kök och att han löser en pulversläckare in i lägenheten.

Därefter meddelar han att det krävs en brandman med andningsskydd för att hämta ut en drabbad person.

Två minuter senare anländer huvudstyrkan och de påbörjar en livräddande insats med andningsskydd påtaget.

Efter ytterligare två minuter rapporterar Styrkeledare-FIP:en att personen är uttagen ur lägenheten. Personen är så svårt brännskadad att det inte är möjligt med livsuppehållande åtgärder. Personen transporteras sedermera till sjukhus med ambulans. Personen dödförklaras på sjukhuset.

Fortsatta brandsläckningsarbetet

När den drabbade är omhändertagen av sjukvårdspersonal påbörjar räddningstjänsten att släcka ner den resterande branden och att kontrollera att branden inte spridit sig i och utanför lägenheten. Brandpersonalen konstaterar att branden inte spridit sig utanför rullstolen och personen.

Brandplatsundersökning

Den inledande brandplatsundersökningen som sker av räddningsledaren ger att rullstolen är primärbrandplatsen och att det endast brunnit i rullstolen.

Primärbrandplatsen i form av rullstolen

Den följande undersökningen bekräftar detta. Undersökningen återfinner ingen tydlig brandstiftare.

Vid brandplatsundersökningen återfinns i brandresterna en nedsmält brandvarnare och en fungerande larmknapp till trygghetslarmet.

På köksbordet återfinns också ett flertal cigarettaskar samt en tändsticksask.

På olika ställen i lägenheten finns det brännmärken som tyder på att personen tappat brinnande cigaretter.

Fortsatt utredning

Tänkbar brandstiftare

Efter att ha uteslutit tekniska orsaker till branden kvarstår att det inte går att utesluta att branden orsakats av att personen tänt en cigarett, tappat den eller en eventuell tändsticka varvid kläder och/eller sittdynan till rullstolen antänts.

Larmning/uteblivet larm

Vid efterforskning konstaterar utredaren att det 112-samtal hemtjänstpersonalen ringde är det enda 112-samtal som inkommit till SOSAlarm. Utredningen visar också att trygghetslarmets larmcentral inte fått in något larm från adressen den aktuella tiden. Detta talar för att personen inte larmat via sitt trygghetslarm.

Diskussion/erfarenheter

Utredningen visar att i och med att personen haft nedsatt rörelseförmåga har den inte haft möjlighet att varken släcka den uppkomna branden eller ta sig i säkerhet. Därmed har personen varit bortom all räddning.

Likaså visar utredningen att branden var så intensiv när hemtjänstpersonalen upptäckte branden att det var ett riktigt beslut att inte gå in i lägenheten och försöka ta ut den boende.

Att minska risken vid rökning

I och med att mycket pekar på att branden orsakats i samband med rökning inriktas diskussionen kring brandrisk vid rökning.

Att få personer som rökt större delen av sitt liv att sluta med detta på ålderns höst är i det närmaste omöjligt, vilket denna händelse visar. I deras ögon är det att anse som livskvalitet att få röka.

Det som skulle kunna vara möjligt är att tillse att det är säkrare att tända och använda cigaretten. Några exempel härpå är att använda

- cigarettändare i stället för tändsticka
- elektrisk tändare

Elektrisk tändare, bild från hemsida Smartadeals.se

- Säkrare cigaretter av typen självslocknande

Ytterligare en möjlighet torde vara att använda e-cigarett/vejp/vape. Sådana ger inte den temperatur som krävs för att antända kläder, sittdynor och dylikt.

Att brandsäkra boendet

Som beskrivits tidigare ställs det i lagstiftningen inga krav på förhöjt brandskydd i eget/ordinärt boende utifrån den boendes fysiska status. Kriterier för verksamhetsklass 3A ”förväntas ha god lokalkännedom, har förutsättningar att sätta sig själv i säkerhet, men inte alltid kan förväntas vara vakna” innebär den boende kan höra en brandvarnare, förstå vad som ska göras (typ släcka, utrymma) och dessutom kunna göra det som krävs (typ släcka, utrymma). Det är inte säkert att en person med nedsatt fysisk förmåga kan detta.

Av förklarliga skäl är det omöjligt att höja det brandtekniska skyddet i alla egna boende till motsvande nivån för behovsprövat boende. I bakgrunden är det tyvärr också en fråga om vem som ska stå för kostnaderna. Samtidigt är det allt fler med nedsatt förmåga som bor i ordinärt boende. Oavsett kostnaderna finns det några tekniska och några organisatoriska åtgärder som bör värderas.

Att brandsäkra icke behovsprövat boende

Inledningsvis pekar allt på att boenden som inriktar sig till äldre personer bör utföras med en förhöjd brandskyddsnivå. Åtminstone bör sådana boenden utföras så att brandskyddsnivån på ett enkelt sätt kan höjas för att matcha den boendes fysiska förmåga. Detta på samma sätt som andra stödjande tekniska funktioner.

Att brandsäkra eget boende vid biståndsbedömning

Då samhället möter de flesta med nedsatt fysisk förmåga i samband med någon form av biståndsbedömning borde även brandskyddsnivån diskuteras med den enskilde i det läget. Icke att förglömma bör anhöriga till den boende diskutera dessa saker med den boende, såsom skett i detta fall.

Några av de saker som bör diskuteras med den enskilde är:

- I det fall det finns ett trygghetslarm bör en brandvarnare kopplas till trygghetslarmet. Då fås en automatisk tidig upptäckt.
- I det fall bostaden är relativt liten kan en så kallad portabel sprinkler installeras. En sådan kan täcka mer än ett rum. Med en sådan kan en brand släckas i ett tidigt skede.
- Installation av en spisvakt. Då förhindras brand genom glömd mat.
- Riskbedömning av boendet utifrån risk för brand. Exempelvis bör äldre elutrustning bytas ut.
- Införskaffande av brandredskap att placeras innanför ytterdörren. Då kan till exempel en hemtjänstpersonal påbörja en släckinsats.
- Lämpligheten att bo kvar. Det kan finnas andra anledningar att den diskussionen bör föras, men utifrån denna undersökning är det av brandskyddskäl.

Övrigt stöd

I denna olycksorsaksundersökning framgår, liksom vid ett antal andra olycksundersökningar, att hemtjänstens personal inte sällan upptäcker bränder. Detta givetvis beroende på att hemtjänsten är så mobil som den är.

Utifrån det bör hemtjänsten ha tillgång till god släckkapacitet i sina eventuella fordon. Likaså bör hemtjänstpersonalen ha en god utbildning i att såväl förebygga bostadsbrand som att släcka brand.

Framtida sensorer

I en framtid som inte torde ligga alltför långt bort borde de sensorer som i dag finns tillgängliga inom ramen för digital omvårdnadsteknik även kunna nyttjas för att höja brandskyddsnivån hos den enskilde. Exempelvis borde sensorerna kunna göras självanalyserande för att kunna skilja på normal verksamhet och brand/brandtillbud och då larma i det fall det behövs. Denna diskussion bör ske senast när det ska ske ny upphandling av sådan utrustning.

Rapporten tillsänds Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, Räddningstjänsten Gislaved – Gnosjö och socialförvaltningen Gislaveds kommun

Pär Liljekvist
Brandutredare